

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Sihto, Tiina

Title: Yksin asuminen – pelkkää huono-osaisuutta?

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Tampereen yliopisto, 2021

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Sihto, T. (2021, 10.3.2021). Yksin asuminen – pelkkää huono-osaisuutta?. Alusta!.
<https://alusta.uta.fi/2021/03/10/yksin-asuminen-pelkkaa-huono-osaisuutta/>

TIINA SIHTO

Kirjoittaja työskentelee tutkijatohtorina Ikäntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä.

10.03.2021 / TIINA SIHTO

Yksin asuminen – pelkkää huono-osaisuutta?

Ei ole yllättävää, että yksin asuvat eivät näy korona-ajan suosituksissa, sillä yksin asumiseen liittyvät kysymykset unohtuvat usein niin politiikassa kuin julkisessa keskustelussa.

Maaliskuun puolivälissä 2021 Suomessa tulee täyteen vuosi korona-ajan poikkeusajassa elämistä. Tänä aikana erityisesti yli 70-vuotiaita sekä pitkäaikaissairauden puolesta riskiryhmiin kuuluvia on suositeltu **välttämään lähikontakteja toisiin ihmisiin**. Korona-ajan muutokset arkiseen sosiaalisen kanssakäymiseen ovat tuoneet esiin erilaisia **ihmissuhdehierarkioita**, eli tehneet näkyväksi sen, miten eri tavoin erilaisia ihmissuhteiden muotoja yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme arvostetaan. Korona-aika on aiheuttanut muutoksia arkiseen kanssakäymiseen, kun jokainen on joutunut pohtimaan sitä, mitkä oman elämänpiirin sosiaalisista kontakteista ovat ylläpidettävissä puhelimella tai virtuaalisesti, ja mitkä vaativat kasvokkaisia kohtaamisia. Samaan aikaan kun sosiaalinen kanssakäyminen on saanut uusia muotoja, on osa kontakteista saattanut uuden normaalin myötä myös pudota pois.

Korona-ajan muutokset arkiseen sosiaalisen kanssakäymiseen ovat tuoneet esiin erilaisia **ihmissuhdehierarkioita, eli tehneet näkyväksi sen, miten eri tavoin erilaisia ihmissuhteiden muotoja yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme arvostetaan.**

Ihmissuhdehierarkiat ovat tulleet näkyväksi esimerkiksi siinä, miten keväällä ohjeistettiin suomalaisia **välttämään oman kodin ulkopuolisia kontakteja** ja loppuvuodesta kehoitettiin **viettämään joulua ydinperheen kesken**. Näihin ohjeistuksiin sisältyy oletus yhdessä (ydin)perheensä kanssa saman katon alla asuvasta pandemia-ajan kansalaisesta. Samalla ihmissuhteiden ja asumismuotojen ja täten myös ihmisten sosiaalisten tarpeiden laajempi kirjo jää näkymättömäksi.

Näkymättömäksi tässä keskustelussa on usein jäänyt etenkin yksin asuvien asema ja sosiaaliset suhteet. Näin siitäkkin huolimatta, että yksin asuvia oli vuonna 2019 Suomessa jo yli 1,2 miljoonaa. Tämä kattaa lähes 45 prosenttia kaikista asuntokunnista. (SVT 2019.)

Yksin asuminen on yleistä erityisesti vanhemmissa ikäluokissa: suomalaisista yli 75-vuotiaista lähes puolet asuu yksin (Tilastokeskus 2019).

Ei ole yllättävää, että yksin asuvat eivät näy korona-ajan suosituksissa, sillä yksin asumiseen liittyvät kysymykset unohtuvat usein niin politiikassa kuin julkisessa keskustelussa. Lyhyen googlauksen perusteella yksin asuvia koskeva politiikkaohjelma näyttäisi puolueista olevan ainoastaan

kristillidemokraateilla. Yksin asuvia ei mainita erityisenä ryhmänä **Marinin hallitusohjelmassa**, vaikka hallitusohjelma sisältääkin kirjauksia asuntopolitiikasta sekä ekologisemmasta ja kohtuuhintaisemmasta asumisesta.

On esitetty arvioita, että yksin asuvia koskevien poliittisten päätösten ajaminen on haastavaa, koska yksinasuvat muodostavat hyvin kirjavan joukon. Näin arvioi esimerkiksi **sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamo YLEn haastattelussa**. Toisaalta esiin voisi nostaa, että yhtälailla moninaisen joukon muodostavat myös esimerkiksi perheet, työssäkäyvät tai opiskelijat, mutta yhteiskunnallisen tuen vajavaisuutta on harvemmin näiden ryhmien kohdalla perusteltu ihmisryhmän moninaisuudella. Harva lienee ensisijaiselta identiteetiltään *yksinasuva*, mutta yhtä lailla harvalle myöskään *opiskelija* tai *työssäkäyvä* on ensisijainen identiteetti. Tästä huolimatta jokaisella näistä ryhmästä on yhteisiä yhteiskunnallisia intressejä.

Yksin asuminen hahmotetaan usein eri elämänvaiheissa välitilana, joka ajoittuu erityisesti aikuisuuden ensimmäisiin ikävuosiin ja yhdistyy kulttuurisessa kuvastossa opiskeluaikaan, parikymppisten elämään ennen perheellistymistä.

Toiseksi syyksi sille, miksi yksin asuvia ei huomioida omana ryhmänä yhteiskuntapolitiikassa, on esitetty ajatusta, että yksin asuminen on elämänkaareissa eräänlainen poikkeustila ja vain väliaikaista, normin ollessa parisuhde- tai ydinperhemuotoinen asuminen saman katon alla. Yksin asuminen hahmotetaan usein eri elämänvaiheissa välitilana, joka ajoittuu erityisesti aikuisuuden ensimmäisiin ikävuosiin ja yhdistyy kulttuurisessa kuvastossa opiskeluaikaan, parikymppisten elämään ennen perheellistymistä (esim. Lahad 2017). Tässä kulttuurisessa kuvastossa yksin asuminen vanhuudessa puolestaan muodostuu välitilaksi leskeytymisen ja palveluasumisen välissä.

Yksin asuminen yksilökysymyksenä

Yksin asumista koskeva julkinen keskustelu keskittyy usein yksin asumisen ongelmiin ja riskeihin sekä kasautuvaan huono-osaisuuteen. Yksin asuvat taloudet ovat monessa mielessä muita kotitalouksia sosiaalisesti ja taloudellisesti haavoittuvammassa asemassa (esim. Kauppinen 2014) esimerkiksi pandemian kaltaisen kriisin edessä. Yhden tulonsaajan taloudessa asumismenot vievät keskimäärin suuremman osan tuloista kuin kahden tai useamman ansaitsijan talouksissa, ja **erityisesti pääkaupunkiseudulla mahdollisuudet kohtuuhintaiseen asumiseen karkaavat monen yksin asuvan ulottumattomiin.**

Yksin asuvista iäkkäistä taloudellisesti haavoittuvimmissa asemassa ovat ne, joiden elämä ei ole noudattanut niin sanottua heterolineaarista elämäntulkua – esimerkiksi koko aikuisikänsä yksin asuneet; avoliitossa olleet, jotka ovat puolison kuoltua jääneet ilman leskeneläkettä; tai avioliitosta eronneet. Pienituloisilla avun järjestäminen voi olla taloudellisesti hankalaa, ja erityisen haastavaan

tilanteeseen joutuvat ne, joiden rahat eivät riitä avun hankkimiseen yksityisistä palveluista, mutta joiden toimintakyky ei ole vielä niin huono, että julkisten palvelujen tarpeenarvioinnin kriteerit täyttyisivät. Puolison kanssa asuvat ihmiset puolestaan saavat usein eniten apua ja hoivaa kumppaniltaan.

Ei ole siis sinänsä ihme, että yksin asumisesta tulee ikään kuin yksi huono-osaisuuden kategoria muiden joukkoon. Väitän kuitenkin, että yksin asumiseen liittyvät ongelmat ovat osittain vajavaisen yhteiskuntapolitiikan tulosta. Yksin asuvia koskevat kysymykset eivät ole politisoituneet samalla tavalla kuin esimerkiksi perheitä koskevat kysymykset. Kuten sukupuolentutkija **Marjo Kolehmainen** ja kumppanit (2020) tutkimusartikkelissaan toteavat, sinkkuutta ja yksinasumista harvemmin käsitellään yhteiskunnallisena ilmiönä. Usein nimenomaan perhe-elämän nähdään kaipaavan yhteiskunnan tukea sekä yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja, mutta yksin asumiseen liittyvät kysymykset nähdään sellaisiksi, joihin yksilöiden tulisi vastata itse.

Palvelujärjestelmässä on sisäänrakennettuna oletus, että kaikilla ihmisillä on perheenjäseniä tai muita läheisiä, joiden puoleen voi kääntyä, tai apua voi hankkia ostamalla palveluja. Näin myös yksinasuvana ikääntyminen rakentuu yksilökysymykseksi, joka jää yksin ratkaistavaksi – näin myös niissä tilanteissa, joissa omat voimavarat ovat vähissä.

Tämä on nähtävissä myös yksin asuvien iäkkäiden palveluja ja hoivaa koskevissa keskusteluissa. Osana [Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä](#) tehtävää tutkimusta haastattelin yhdessä tutkijatohtori **Lina van Aerschotin** kanssa vuonna 2019 ja 2020 etsivän vanhustyön asiakkaita.

Kysyimme haastateltaviltamme muun muassa, millaisia tuen- ja palvelujen tarpeita heillä on sekä millaista apua he saavat. Moni haastateltava oli jäänyt monimutkaisessa palvelu- ja etuusviidakossa selviytymisen kanssa hyvin yksin. Vaikka apua saatiin esimerkiksi kotihoidosta ja terveyttä hoidettiin omalääkärillä, palvelujen väliin jäi aukkoja, jotka eivät tuntuneet kuuluvan kenenkään vastuulle. Palvelujärjestelmässä on sisäänrakennettuna oletus, että kaikilla ihmisillä on perheenjäseniä tai muita läheisiä, joiden puoleen voi kääntyä, tai apua voi hankkia ostamalla palveluja. Näin myös yksinasuvana ikääntyminen rakentuu yksilökysymykseksi, joka jää yksin ratkaistavaksi – näin myös niissä tilanteissa, joissa omat voimavarat ovat vähissä.

Kohti parempaa yksin asumista?

Väestön ikääntyminen ja yksin asuminen ovat yhteiskunnallisia kehityskulkuja, jotka ovat jatkuneet jo vuosia ja tulevat jatkumaan myös tulevaisuudessa.

Väestön ikääntyminen ja yksin asuminen ovat yhteiskunnallisia kehityskulkuja, jotka ovat jatkuneet jo vuosia ja tulevat jatkumaan myös tulevaisuudessa.

Ihmiset edelleen muuttavat maaseudulta sekä pieniltä paikkakunnilta isompiin kaupunkeihin, joissa asumiskustannukset ovat suurempia. Erityisesti Helsingissä asuntojen hinnat ovat niin kalliita, että oman asunnon ostaminen on monelle yksin asuvalle mahdotonta ja vuokra-asunnossakin kustannukset lohkaisevat suuren osuuden kuukaosituloista. Tätä tekstiä kirjoittaessa Helsingin Sanomat uutisoi, että **Helsingissä jopa 90 prosenttia** kaupungin pienistä uudisasunnoista myydään sijoittajille. Kuten HS:n artikkelissa todetaan, sijoittajien jyrääminen markkinoilla nostaa asuntojen hintoja. Etenkin pienten asuntojen hintojen nousu puolestaan tarkoittaa sitä, että ensiasunnon ostamisesta tulee entistä vaikeampaa erityisesti yksin asuville.

Parempi yksin asuminen edellyttäisi yksin asumisen tunnistamista laajaksi yhteiskunnalliseksi ilmiöksi sekä yksin asumista koskevien kysymysten politisoitumista. Niin kaupunkisuunnittelussa kuin palveluiden kehittämisessä tulisi ottaa huomioon kotitalouksien moninaistuva kirjo sekä erityisesti yksin asuvat. Asuntopoliittisina ratkaisuin on ehdotettu erityisesti pienten asuntojen asuntotarjonnan lisäämistä sekä ARA-rahoituksen ehtojen muuttamista niin, että ehdot kannustaisivat kuntia sekä voittoa tavoittelemattomia rakennuttajia tuottamaan yhteiskunnan kontrolloimaa asuntokantaa (Antikainen ym. 2017). Yksin asumisen kysymysten politisoituminen tarkoittaisi myös sitä, että verotuksesta purettaisiin **työasuntovähennyksen** kaltaisia mekanismeja, jotka hyödyttävät parisuhdemuotoista yhteisasumista, mutta ulossulkevat yksin asuvat.

Lähteet

Antikainen, J., Laakso, S., Lönnqvist, H., Pyykkönen, S., & Soininvaara, I. (2017). Asuntopoliitiikan kehittämiskohteita. *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu, 1*, 2017.

Kauppinen, Timo M., Martelin, Tuija, Hannikainen, Ingman, Katri & Virtala, Esa (2014) Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä hetkellä tiedetään? Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 27/2014

Kolehmainen, M., Kinnunen, A., & Lahti, A. (2020). Parittomuuden politiikat?: Sinkkuus suomalaisessa julkisessa keskustelussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (4), 370–381.

Lahad, K. (2017). *A table for one: A critical reading of singlehood, gender and time*. Manchester University Press.

Rantala, Juha, Susan Kuivalainen, Marjo Pyy Martikainen & Marja Riihelä (2019).

Samankaltaistuuko ikäihmisten köyhyys? Näkökulmia 75–84-vuotiaiden naisten ja miesten pienituloisuuteen. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2), 165–178.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Asunnot ja asuinolot [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-6745. 2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.2.2021]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/asas/2019/asas_2019_2020-05-20_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2019 <http://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/yha-useampi-ikaihminen-asuu-kotona-yli-puolet-pientaloissa/>

/ ERIARVOISUUS / IKÄÄNTYMINEN

LISÄÄ AIHEESTA

- / Korona ja konfliktit kodeissa
- / Kirja-arvostelu: Raskas perintö.
Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa
- / Kohti sosiaalisesti kestävästä kaupunkia
- / Korona – hoivakotiasukkaiden läheisten
näkökulma
- / Can child maltreatment be prevented with
parents' self-evaluation?

03.03.2021 / NIINA MERILÄINEN

Mitä ammattiin opiskelevat ajattelevat vaikuttamisesta?

Ammattiin opiskelevien osallistuminen yhteiskuntaan ei ole sidoksissa perinteiseen institutionaaliseen osallistumiseen, kuten äänestämiseen tai lainvalmisteluun. Pääosin ammattiin opiskelevia kuitenkin kiinnostaa yhteiskunnassa vaikuttaminen.

Yhdenvertaisessa ja kestävässä yhteiskunnassa nuorten osallistumisoikeudet on turvattu. Suomalaiset nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan. Silti he kokevat, ettei heitä oteta vakavasti (Mikkelin nuorisoselvitys 2020; Meriläinen ja Piispa 2020). Sanna Marinin hallitusohjelmassa nuorten osallistuminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi [...]

[/ LUE LISÄÄ](#)

N

26.02.2021

Sami Pirkola on Alustan uusi päätoimittaja

Alustalla on vuosien varrella nostettu esiin aiheita, näkökulmia ja keskusteluita, jotka ovat asiantuntijoiden

näkökulmasta puuttuneet julkisuudesta. Pyrkimys on, että aiheet eivät jäisi vain muutaman tutkijan välisiin keskusteluihin.

Sosiaalipsykiatrian professori ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnan tutkimuksen varadekaani **Sami Pirkola** aloittaa Alustan uutena päätoimittajana.

– Nykyaikaisen tiedon tuottamisen markkinoilla täytyy olla nopea ja iskevä. Näkyvyydestä kamppaillaan, ja usein vain kovimmin huutavat saavat äänensä kuuluviin. On tärkeää, että luotettava, tutkittu tieto kuuluu ja näkyy ja siinä Alustalla on näytön paikka, Pirkola sanoo.

Ajassa, jossa vääristelyä tietoa käytetään vallan ja ansainnan välineenä, täytyy Pirkolan mukaan pystyä viestimään oikealla tiedolla selkeästi ja napakasti.

– Yliopisto ei saa olla vain tiedon nöyrä tuottaja, harmaavarpunen – ajankohtaisten, tärkeiden asioiden tutkijoiden täytyy nousta rohkeasti esiin, Pirkola sanoo.

Alusta jatkaa entisellä linjallaan, eli julkaisee asiantuntijatietoon ja tutkimukseen perustuvaa materiaalia, jossa on yhteiskunnallinen näkökulma. Alusta ei käsittele Tampereen yliopiston sisäisiä asioita, mutta kaikki muut teemat ovat tervetulleita. Alustan toimittajana jatkaa **Tiina Heikkilä**.

Alustaa julkaisee Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, mutta juttuehdotuksia voivat lähettää muut kuin tiedekuntaan jollain tavalla affilioituvat.

Jotta tutkijat voisivat itse asettaa kysymyksiä ja vastata niihin

Alusta perustettiin syksyllä 2012 silloisessa Tampereen yliopiston Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä. Verkkojulkaisu ideoitiin spontaanisti.

Aviisin arkistojutun mukaan idea syntyi johtokunnan kokouksen jälkeisissä keskusteluissa yliopiston yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Uutta verkkolehteä miettimässä oli sekä opiskelijoita että opettajia.

Alustan päätoimittajana toimi helmikuuhun 2021 asti vuosina 2011-2016 Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön johtajana toiminut journalistiikan professori **Risto Kunelius**. Hän siirtyi Helsingin yliopiston viestinnän professoriksi vuonna 2019.

– Olen ideoinut monenlaista, osa jäänyt eloon ja osa kuopannut itsensä. Tällaiset projektit kuolevat usein sen takia, että idea on hyvä, mutta ihmisillä ei ole aikaa, ja projektit eivät pysy itsekseen pystyssä. Alusta on todistanut, että tamperelainen yhteiskuntatieteen yhteisö on mainio resurssi, josta tällaista sisältöä voi tuottaa, Kunelius sanoo.

Kunelius uskoo, että Alustan vakiintumisen syy on selkeä ja maanläheinen lähestymistapa: perusajatus oli ja on, että tutkijat voivat itse asettaa kysymyksiä ja vastata niihin.

– Alusta lähti aika arkisesta ajatuksesta, että monien tutkijoiden mielestä julkiseen keskusteluun osallistuminen voi olla hankalaa, koska journalismissa joku muu asettaa kehyksen ja tutkijan rooli on kommentoida, sanoo toimituskunnassa jatkava Kunelius.

Itse kirjoittaessa ei tarvitse tyytyä kommentoijan rooliin. Pyrkimys ei ole ollut päiväkohtaisuus ja uutisten kanssa kilpaileminen, vaan aikaa kestävä materiaalin luominen. Silti Alustalla kommentoidaan paljon myös ajankohtaisia asioita. Alusta on yhä tutkijoiden oma alusta ja omissa käsissä. Se muodostaa myös ajattelun arkiston. Alustalla on vuosien varrella nostettu esiin aiheita, näkökulmia ja keskusteluita, jotka ovat asiantuntijoiden näkökulmasta puuttuneet julkisuudesta. Pyrkimys on, että aiheet eivät jäisi vain muutaman tutkijan välisiin keskusteluihin.

Kunelius johtaa nyt [Helsingin yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellistä instituuttia](#), joka perustettiin 2020.

– Idea on kehittää ihmis- ja yhteiskuntatieteiden monitieteellistä tutkimusyhteistyötä ja erityisesti aineistojen yhteiskäyttöä ja tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä, hän kertoo.

Alustalla on julkaistu 688 juttua helmikuun loppuun 2021 mennessä. Kirjoittajajoukko ja heidän taustansa ovat muuttuneet vuosien varrella hyvin monipuolisiksi niin oppiarvoilta kuin tutkimusaloilta. Edustettuina ovat olleet erityisesti yhteiskuntatieteiden tiedekunnan alat, joista erityisesti sosiologia, historia, politiikan tutkimus, sosiaalipolitiikka, sosiaalipsykologia ja filosofia, sukupuolentutkimus, kirjallisuudentutkimus ja viestintä sekä kasvatustieteet ja kansantaloustiede, gerontologia, terveystieteet ja lääketiede.

Alustan toimituskuntaan avautuu haku helmi-maaliskuun vaihteessa 2021.

/ LUE LISÄÄ